

Gabonak. 1966.

Orereta ikastolak bere sorreraren 50. urteurrenaren ospakizunak eman dit aurtengo aldizkarirako lantxoak prestatzeko aitzakia.

Hasiera-hasieratik bihoakizue Orereta Ikastolako ikasleoi, irakasle eta gainontzeko lankideoi, zuzendaritza horri, eskuhartzen duzuen familioi, laguntzaileoi nire zorionik beroenak, Ugariak baitira zoriontsu sentitzeko arrazoiak.

Orereta ikastolari buruzko historia azaltzeko ni neu baino egile egokiagorik badenez gero, eta Oarson horren berri zehatzago emango duen ustetan, eremu zabalago eta orokorragoari helduz, ikastolen urteurrenen ospakizunari erreparatuko diot. Guraso bezala eta batzordeko kide gisa izan dudana harremanaz gain, Santo Tomas Lizeoan eta Irungo Ikastolan lan egitea egokitu zait, Donostian ikastoletako hizkuntzaren normalkuntza jarraitzeko aukera izan dut... Hurbila zait ikastolen jarduera eta bititza.

Onurak

Luze joko luke ikastolek herri honi ekarri dioten onura, euskalgintzaren eragina, hezkuntzaren berrikuntza, gurasoen eta herritarren parte harzea, gizartearen ongi sustraitzeak eman dion indarra... aipatzen hasiko bagina. Garai batean, seme-alabak ikastolan matrikulatzeko arrazoiak

azaltzerakoan "para que aprenda euskera" aitortu ohi zuten gurasoek. Mende erdi baten ibilbidea egin eta gero, ikastola euskararen irakas-kuntza soila baino askoz gehiago dela, herri honi egin dion mesedea izugarria dela ongi konturatuak dira herritarrek.

Ongi etorriak bitez urteurrenak, ongi etorriak egindako bideari buruzko begiradak, oroitzapenak, elkarrekin izandako bizipozak, eta baita aurrera begira martxan jarri eta sendotu beharreko proiektuak. Bizitzan zehar, gertaera mingotsak ere tartekatzen diren arren, gehienbat pozik ospatu beharrekoak izaten dira urteurren gehienak. Pena bakarra daukat: Oreretaren eta gainontzeko ikastolen ehun urteurrenik, beharbada ez dudala mundu honetan ikusiko.

Helburuak

Albiste onekin gozatzea, gertaera pozgarriak ospatzea, horiek direla medio guztiok gehiago elkartzea beti da onuragarria. Ospakizuna zertarako? Galdera, agian, lekuz kanpo gera daiteke. Hala ere, *eguzkia nora zapiak hara* jarri ohi ditugun bezala, aitortu beharra dugu urteurrenek egunsentia dakarren eguzki honi begira jarri gaituzenez, iraganaren eta etorkizunaren bide erdian, eginiko guztiaz jabetzea eta baloratzea dagokigu.

Orereta Ikastola

Ikastola Eguna. 1970.

Egia aitortu behar baldin badut, gainera, badut ikastola sortu, garatu, sendotu eta helduta-sunera ekartzeko eginiko ahaleginaz, orokorrean ez ote garen jabetzen. Lehen urte haietan ekin ziotenek, frankismoaren garaian gogor lehiatu zirenek dudarik gabe bai. Baina geroztik iritsi diren belaunaldiak... Bazkari on bat egitera gonbidatzen gaituztenean bezala da: joan, lagun ak agurtu, eseri, bazkaldu eta bapo motel! Bienbitartean, ordutako sukalde lana behar izan dituenik ez gara konturatzen.

Horrela, bada, lagungarri izango zaigulakoan, hona hemen gogoeta gatarako lagungarri izango zaigulakoan, hona hemen aintzat hartzeko moduko gogoeta puntuak:

- Ikastolen urteurrenak ikastola gehiago baloratzeko abagunea izan behar du. Guraso gazteak gaur egun guztia martxan eta eskura dauka. Baina ez pentsa mundu honetan beti udaberri izan denik. Gaur egun zaila zaigu gure artean ikastolarik gabeko gizarterik pentsatzea.
- Euskal Herriko hezkuntza euskaldunduz doa eta, neurri handi batean, ikastolak zer ikusi zuzena izan du eraldaketa horretan.
- Ikastolan ere memoria historikoa berritu beharra dugu: ikastolak martxan jartzeko klandestinitatetik abiatu ziren gurasoek, seme-alabak inongo lege babesik gabe,

etorkizuna bera arriskuan jarritz, ekin zioten elkarlanari. Ez diegu ongi merezia duten esker ona behar bezainbat inoiz erakutsiko. Aitzindari izandakoetatik asko joan zaizkigu. Gutxienez, gure memorian eta gogoan bizirik iraun dezatela.

- Ildo honetatik jarraituz, gogoan hartzekoak dira, baita ere, ikastolan lanari ekin zioten irakasleak, gehienbat andereñoak. Tituludunak batzuek eta inongo agiririk gabekak besteak. Guztiak elkarlanean. Baldintza zailetan. Gogoan dut Fisika lehen aldiz euskaraz irakatsi behar izan zuen irakasleak: dendetan zeuden testu-liburuak hartu, apunteak atera, itzuli eta, orduan ez baitzegoen kopiak ateratzeko gailurik, alkoholezko tresna xistrin batekin orriak atera, ikasleei zabaldu eta, ahal zuen moduan, irakasten zien ikasleei. *"Gogoan dut, -zioen irakasleak-, zazpigarren mailan, lehenengo klasea zen. Fisikaz euskaraz ezer entzun gabeko ikasleak ziren. Klasearen amaieran Arantza ikaslea klasean nola gelditu zitzaidan negarrez, ezer ulertu ez eta etsitzeko zorian"*.
- Azpimarratzekoa da herri askotan elizak ikastolari eskaini zion laguntza eta babesia. Frankismoaren garaian diktadorearen menpean zebilen eliza instituzionala. Gure arteko herrietan hamaika eliz

gizon-emakume saiatu zen ikastola jaioberruari arnasa ematen. Eta askotan, goiko eliz-agintedunen iritziaren aurka, noski. Ikusi besterik ez dago Orereta Ikastolak elizaren lokaletan eginiko ibilbidea: Madalen kalean, Bake-Tokin, Iz tietan, Agustinetan... batzuek baino ez aipatzearren. Bikaina izan zen, Don Joseren eta eliz gizon-emakumeen portaera. Santo Tomas Lizeoan, esaterako, nor ez ditu gogoan Karmele Altzuetaja moja eta Jose Mari Aranalde apaiza? Irunen, berriz, Junkal Parrokiako eskola gisa aritu izan zen ikastola.

- Beste ikuspuntu batetik, joan den mendeko hirurogeigarren hamarkadan gizartean eta elizan gertatutako krisiak ere on egin Euskal Herriko ikastolari eta, orokorrean, irakaskuntzari. Kontu jakina den bezala, apaiztegi eta fraide etxeak, garai hartako gertaerak medio, hein handi batean hustu egin ziren. Apaiza zein fraidetarako ikasten ari zirenetarik askok irakaskuntzari heldu zion lanbide gisa. Honek mesede egin zion irakaskuntzari.

- Euskaltzaindiaren eskutik Arantzazun euskaren ortografiatzko batasunari emandako bultzada ere erabakigarria izan zen. Zeregin honetan ezin ahaztuzkoa da Koldo Mitxelena herritarraren gidaritzaja eta itzala. Euskara baturik gabe nola testu liburuak argitaratu? Euskalki bakoitzak bakarrik ezin ziezaiokeen behar bezala erantzun. Oso une garrantzitsuan eta egokian bideratu zen euskararen batasuna. Esan beharra dago, bide batez, ez zela prozesu hau sumin eta saminik gabe burutu.
- Ikus daitekeen moduan, ikastolaren inguruko baldintzek ahalbidetu egin zuten bere garapena. Jasotako laguntzei, ordea, bertako lana gehitu behar zaio: kalitatearen apustua, alegia. Hasiera hartan era askotako galderak egiten ziren: "Ba al dago Matematikak euskaraz ikasterik? Uztartu eta bateratu al daitezke euskara eta zientzia? Euskarari hainbeste ordu eta ahalegin eskaintzeak ez al dio gaztelaniaz ere jabetzeari kalterik egingo? Unibertsitatean erantzun ahal izango al dute ikastolako ikasleek?" Gisa horretako galderak non nahi

Omenaldiak. 1989.

entzun zitezkeen lehen urte haietan. Errealitateak, mende erdi bateko historiak, erantzun zehatza eman du. Argitu beharrekoak garbi utzi ditu.

Erronkak

Ikastola izena nork asmatu zuen ez dakit eta, "ikasteko-ola", ikasteko gunea alegia, esan nahiko duela pentsatzen dut. Arestian esan bezala, ikasketen alorreko erronkari ongi erantzun dio. Izenak garai bateko izanari erantzuten dio gehienetan. Orain beste deitura asmatu beharko balitz, "heziola" deituko nioke ikastolari, jomuga nagusia heziketan ipiniz.

Jakin badakigu hezibidearen alorretako bat dela eskola, eta seguraski ez garrantzitsuena. Familiak, inguruko giroak, lagunarteak... eragin zuzena dute. Gizarte baten baitan hezten

eta hazten gara. Eta hemen sortzen da erronka hain zuzen: nola hezi etengabe aldatzen ari den gizartean? Bizitzaren euskarri izan daitezkeen baloreak bakoitzaren baitan nola garatu? Elkarlanerako makuluak nola eskuratu? Euskalgintzaren aldeko jarrerak nola sendotu? Dagokion eran eta neurrian ikastolaren baitan herrigintza nola bultzatu?

Urteurrenaren ospakizunak nondik gatozen gogorarazi behar digu, non eta nola gauden ikusi eta etorkizunera nondik nora bideratu erakusten badigu... Horixe da urteurrenak ospatzen dituzten ikastolei, zein gainontzeko eskolei opa diedana.

Aitorpen bat: ehun urteurrenean, nagoen tokian nagoela, hurbil izango nauzue.

Eta lehenera itzuliz amaituko dut: zorionak Orereta Ikastola, eta eskerrik beroenak eman diguzun guztiarengatik.